

מנצח התזמורת של 'הבריחה' בווינה

מאת: צבי בן-צור

וינה שאחרי מלה"ע הייתה הצומת בעולם של ריגול וריגול נגדי. כולם בחשו שם בקדרה, בעיר שהייתה מחולקת בין מעצמות הברית כמו ברלין וקרובה מאד לגבול שצץ אחרי המלחמה בין מזרח למערב, ובראשם ארגוני הביון והמודיעין למיניהן של האמריקאים, ברה"מ והבריטים. מבחינת המערב העדיפות העליונה הייתה לזהות סוכני NKVD סובייטים שהסתתנו למערב בהמוניהם דרך העיר. גם נאצים וספסרי השוק השחור היו מטרות מודיעיניות, אם כי בעדיפות משנית.

לקלחת הזאת הצטרף גם ארגון ה'הגנה', בגלל האחריות שלו על 'הבריחה' – הברחת הגבולות המאורגנת מהמזרח והבלקן, בעיקר דרך אוסטריה, של רבבות רבות של יהודים למחנות עקורים במרכז אירופה, כצעד לקראת העברתם לאיטליה וצרפת והעפלתם משם ארצה. לצורך פעילות 'הבריחה' הפעילה ה'הגנה' רשת מודיעין מאד יעילה ומסונפת שהתפרשה על פני כל מזרח אירופה.

האמריקאים והבריטים חשדו שעם היהודים הנוהרים מהמזרח במסגרת 'הבריחה' מסתננים למערב סוכני NKVD רבים. הם גם חששו שקל יהיה לסובייטים לגייס סוכנים מקרב המהגרים היהודים. ה'הגנה' לא הייתה מעוניינת להיות כלי שעוזר לסוכני NKVD להסתנן למערב – רושם כזה היה מסכן את עצם הפעילות, שלא לדבר על האינטרס למנוע מסוכנים סובייטים להגיע גם לא". הבריטים מצדם גם חיפשו מודיעין על 'הבריחה', ואף הערימו מכשולים כבר באוסטריה בפני תנועת היהודים מערבה, כחלק ממאבקם בהעפלה. את האמריקאים ההעפלה כשלעצמה לא עניינה. וכך נוצרה זהות אינטרסים מסויימת בין ה'הגנה' והאמריקאים: ה'הגנה' יכלה לספק אינפורמציה על חשודים כמרגלים סובייטים, או על ניסיונות לגייס כאלה מקרב היהודים, וכן להצביע על נאצים; האמריקאים יכלו לעזור לתנועת 'הבריחה' עם הבריטים ולא להערים קשיים מיותרים על תנועת ההמונים בדרך מהגבול למחנות המעבר.

מי שהשכיל לנצל את זהות האינטרסים הזאת היה מפקד 'הבריחה' באוסטריה אשר בן-נתן – מי שלימים היה בכיר בקהילת המודיעין הישראלית, מבכירי הדיפלומטים הישראלים והשגריר הראשון של ישראל בגרמניה – שפעל בווינה תחת השם ארתור פייר, במסווה של עיתונאי המייצג מספר עיתונים יהודיים. בן-נתן מספר מאד מעט על כך בספרו האוטוביוגרפי "החוצפה לחיות" – למעשה מופיעה בספר רק פסקה קצרה המתייחסת לנושא. אבל מי שמעוניין בהרבה פרטים נוספים יכול כיום לגשת, באמצעות האינטרנט, למאגר של מאות מסמכי ארכיון בנושא שה-CIA הסיר מעליהם את הסיווג הביטחוני ופרסם אותם ברבים. רוב המסמכים שייכים לארגון הביון והמודיעין האמריקאי SSU – הארגון שהחליף את ארגון ה-OSS של תקופת המלחמה ושמאוחר יותר הפך ל-CIA.

בצד האמריקאי עמד על הפוטנציאל של שת"פ עם 'הבריחה' (ובאותה הזדמנות גם על האפשרות לרגל אחר פעולותיה) סוכן SSU בשם קוניג. הוא יזם לצורך כך פרויקט מודיעיני אמריקאי בשם 'סימפונייה' (SYMPHONY). האמריקאים ידעו כמובן על תפקידו האמיתי של בן-נתן בווינה, ובאביב 1946 פנה קוניג אל בן-נתן בהצעה לשת"פ מודיעיני. בן-נתן נענה בשמחה, וכך זכה ל"מעמד", מבחינת האמריקאים, של מקור המודיעין המרכזי בפרויקט. שם הקוד שהאמריקאים נתנו לבן-נתן היה, איך לא, 'קונדקטור' (CONDUCTOR). על הרבה מהמסמכים שה-CIA שחרר מצוין שהמקור למידע הוא 'קונדקטור'.

מבחינת האמריקאים 'סימפונייה' נגמרה במפח נפש – לאחר מספר חודשים הם הגיעו למסקנה שהם לא מקבלים מבן-נתן מידע משמעותי, מה שקרוי בעגה המקצועית "מודיעין באיכות ירודה". הסימפונייה הגיע לסיימה בקול ענות חלושה ובן-נתן הופנה להמשיך את מגעיו עם האמריקאים באמצעות ה-CIC – יחידת הריגול הנגדי של הצבא האמריקאי. מסתבר שגם את ה-CIC בן-נתן סובב על האצבע הקטנה: לא סיפק להם כמעט שום אינפורמציה והרגיז אותם במיוחד כאשר לא דיווח להם על קצין סובייטי ואשתו שערקו באמצעות 'הבריחה'.

להלן מספר מסמכים מארכיון ה-CIA בנושא 'סימפוניה':

Symphony

SECRET CONTROL

HEADQUARTERS
UNITED STATES FORCES AUSTRIA
SSU, U.S. MISSION TO AUSTRIA
APO 777

OFFICE OF ORIGIN: Vienna, Austria Field Hq. File LSX 262
SCI/..

REPORT MADE AT: Vienna	DATE: 14.5.46	PERIOD COVERED: May 1946	FILED BY: DD 101
SUBJECT: SPECIFIC: Project SYMPHONY	GENERAL: " <u>LAUREL</u> ", Sgt., MVD	STATUS: Pending	

SOURCE: CONDUCTOR

REFERENCE: LSX 246, LSX 257

DD 101 COMMENT:

- DD 110 informed us that Subject would be in Camp Mulin, Salzburg, in the near future and plans were made to interrogate him there. However, after desertion Subject was shipped off faster than expected and did not come through Salzburg. Rather Subject was shipped through Linz to a Jewish DP camp in Binriak, Bavaria. Efforts to locate him there were of no avail.
- The "MVD" unit in Bud. post mentioned in para 3 may be the same as that mentioned in LSX 246.

EVALUATION: B-2

DISTRIBUTION:

- 4 Washington
- 1 London
- 2 Moscow
- 2 Rome
- 1 Budapest
- 1 Salzburg
- 3 Files

DECLASSIFIED AND RELEASED BY
CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
SOURCE METHOD EXEMPTION 302E
NAZI WAR CRIMES DISCLOSURE ACT
DATE 2008

APPROVED:
DDIC

OFFICER IN CHARGE

SECRET CONTROL

דיווח של ה-SSU – מקור 'קונדקטור' – על סוכן סובייטי מסתני

MAS - 005 - 706
Wash
SECRET CONTROL
 XARZ-27903
 6 March 1947

DOC. MICRO. SER.
 FEB 8 1972
 MICROFILMED

SUBJECT: Arthur Pier, Former Chief SYMPHONY Agent

TO: Chief of Mission
Chief, SC

THROUGH:

1. On 26 February 1947 I was informed by trusted Patno that a Soviet Lt. Colonel by the name of Alexander Lapsin, alias Schaja Lichtmann, and Alexander Rutenburg, had come through Jewish refugee channels to Saalfelden along with his wife, and had been picked up there by the MP's because of lack of proper identification credentials. According to Patno's information (usually reliable), Arthur Pier had been anxious to have this couple removed to Italy through underground channels as speedily as possible.
2. On checking, I learned that Lapsin had been turned over to the 430th CIC Detachment, Salzburg. A subsequent interrogation of Lapsin by Price revealed that Lapsin had met Arthur Pier in Camp Wegscheid around 20 January 1947. His identity and his alias (Lichtmann) was known to Pier who at that time assigned him the name of Alexander Rutenburg and promised to send him and his wife immediately to Italy.
3. If you will recall, on 31 January 1947, Pier had promised our CIC out-out to call all Jewish refugees of eventual CI interest to CIC attention. Although Lapsin did not prove to have any information of interest for this office, his presence here, nevertheless, should have been announced by Pier.
4. Inasmuch as Pier called on CIC only once during the entire month of February, and, at that, only on an insignificant matter, I regard it as significant to call to your attention his conspicuous lack of assistance during the month when hundreds of Jewish refugees entered the zone.
5. Word has been sent to Pier that as soon as he comes to Salzburg, he must call immediately on Harris Greene, Assistant Chief, 430th CIC.

CS COPY

SECRET CONTROL

WAS
WASH-REG-OP-1

DECLASSIFIED AND RELEASED BY
 CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
 SOURCE METHOD EXEMPTION 3B26
 NAZI WAR CRIMES DISCLOSURE ACT
 DATE 2006

ה-CIC "מקטר" על כך שבן-נתן לא דיווח להם על הקצין הרוסי שערך עם אשתו

21 Aug 1950

Status of SYMPHONY Since HQ Summary dated
September 1946

1. Regular contact with CONDUCTOR and LILAE was suspended after the departure of Case officer D-110.
2. ~~SECRET~~ LILAC
  - a. 7 Sept 1946: was paid salary for July and August, and advised that his salary would be halved unless his activity increased. On 30 Oct 1946 he was told that his services were not needed for the time being and that he was not to expect further payment.
3. CONDUCTOR
  - a. Was seen occasionally by a staff officer who made no commitments to him.
  - b. In a memo dated 27 Jan 1947 it was recommended that the contact be turned over to a CIC officer with careful warning that CONDUCTOR "is a ruthless terrorist whose many demands would have to be firmly resisted. The CIC agreed to turn over to this organization any Jewish refugees of interest who were referred to the CIC by CONDUCTOR.
  - b. On 31 Jan 1947 CONDUCTOR was told that ~~the~~ his past production had proved of little value. He was advised that if he wanted to work for the American Intelligence, he should work with the CIC. This organization's case officer introduced him to a CIC officer.
  - d. In February 1947 CONDUCTOR called on the CIC only once.
  - g. A British report, dated March 1947, characterized him as a Palestine Zionist, interested in the restitution of Palestine to his people; no indication of Communist leanings.
  - h. In March 1947 this org's staff officer met CONDUCTOR at the CIC officer and reminded him that he had failed to give the CIC any info. CONDUCTOR attributed his failure not to lack of good will but to the fact that no subjects of interest had passed into his hands among the Jewish emigres.
  - g. On 11 July 1947 it was reported that CONDUCTOR paid a farewell visit to Salzburg before returning to Prague. The anti-Bricha circles rumored that he had made a fortune during his stay in Palestine.
  - h. Address given to former case officer in 1948 by RUFFER @ RAPHAEL: Arthur PIERENKARZ, c/o Nahum Nathan, 22 Ben M Jehuda St, Tel Aviv

DECLASSIFIED AND RELEASED BY
CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
SOURCE METHOD EXEMPTION 3B2E
NAZI WAR CRIMES DISCLOSURE ACT
DATE 2006

דיווח "מריר" על גורלו של פרויקט 'סימפוני' והקשר בין בן-נתן וה-CIC. עושה רושם שכותב הדו"ח מבין כבר היטב שבן-נתן סובב אותם על האצבע... בין היתר, מצוין במסמך שה-SSU העביר את בן-נתן ל-CIC עם האזהרה ש'קונדקטור' הוא "טורויסט אכזרי שיש להתנגד בתוקף לדרישות הרבות שלו"

Symphony file

my w/d
Int. Reporting

SECRET CONTROL

HEADQUARTERS
UNITED STATES FORCES AUSTRALIA
SSU, 14D MISSION TO AUSTRALIA
..PC 777

B-4 B-1
B-5 I-1
W-2
W-3
W-4
W-5

OFFICE OF ORIGIN: Vienna, Austria Field Hq: File LSX 247
SCI/..

REPORT MADE AT: : DATE: : PERIOD COVERED: : MADE BY:

Vienna : 13.5.46 : 13.5.46 : DB 14C

SUBJECT: SPECIFIC: Project SYMPHONY : STATUS:

GENERAL: Hebrew Monoculture : Pending

COMMENT: In order to understand a certain number of Hebrew terms sometimes referred to in this Project, the attached translations are submitted. As the need occurs, additions will be made to this list.

DISTRIBUTION:

- 4 Washington
- 1 London
- 2 London
- 2 Rome
- 1 Budapest
- 1 Salzburg
- 3 Files

DECLASSIFIED AND RELEASED BY
CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
SOURCE METHOD EXEMPTION 3B26
NAZI WAR CRIMES DISCLOSURE ACT
DATE 2008

APPROVED:
דוד

OFFICER IN CHARGE

SECRET CONTROL

<u>Hebrew Singular</u>	<u>Hebrew Plural</u>	<u>Translation</u>
Bricha		the Jewish Brigade
Brith Trumpeldor (abb. BETH.R)		the Jewish extreme rightist movement
Chaver	Chaverim	comrade(s)
Chavera	Chaveroth	feminine comrade(s)
Eretz (Israel)		Palestine
Ezra		Philanthropical organization for the immigration of Jews
Hachschara	Hachscharot	agricultural training for future Jewish Colonists
Haganah		the Jewish illegal army in Palestine
Holoutz	Haloutzim	Pioneers
Haschomer Hazair		Jewish Zionist religious movement
Kiboutz	Kiboutzim	Palestine colony or colonist
Shalom		"Peace" (a greeting)
Shelich	Shelichim	Messenger(s)
Stefania		Stephen
Vaad Hapoel		National Council of Labor in Palestine (Socialist)
Vaad Leumi		National Council of Palestine (lit. Council of the People)

מונחים בעברית שהאמריקאים נאלצו ללמד ע"מ להבין את דיווחי בן-נתן...